

A királyné harisnyakötője

Most csak űide a szomszédbaö visz utunk, a Koppenhá-
gához közeli Hørsholmba, amely egy végzetes szerelem szín-
helye is volt egyben. Dánia leghíresebb szerelmi viszonyáról,
amely feldúlta a királyság békéjét a XVIII. században film is
készült, amely a berlini bemutatón szép sikert ért el, az újság-
írók tapssal fogadták. A filmet Nicolaj Arcel rendezte, az
alkotás születésénél nem kisebb tekintély bábáskodott, mint a
híres filmrendez Lars von Trier, tanácsadói min ségben. A
f szerepet a Casino Royale James Bond filmmel befutott igen
jókép Mads Mikkelsen alakítja. A Berlinaren rengeteg kér-
dést tettek fel az újságírók a film alapját képez történetr l
amely kevésbé ismert Európa keleti részén, így tekintsünk
most a film alapját adó történetre egy kicsit a történelem
függvényében.

1766-ban került trónra Dániában VII. Christian. Ezt a kort az
abszolutizmus jellemzi, az uralkodó korlátlanul uralkodik,
miközben a Felvilágosodás egyre több ember gondolkodását
áthatja Európában és sokan eljutnak addig a gondolatig, hogy
minden ember egyenl . Eljut ez a gondolat egy olyan német
emberhez is akiben f leg Rousseau és Voltaire írásai hullnak
termékeny talajra.

A neve Struensee és foglalkozását tekintve orvos, egy olyan
német családban amelynek már több tagja is a dán királyok
orvosa volt. Ezek az orvosok az uralkodók szervi bajait gyó-
gyították, de a Struensee idejében uralkodó VII. Christian-nak
egészen más természet baja volt: ahogyan ment az id , kide-
rült, hogy a fiatal király különösegi, dorbézolásai nem egy
serdül útkeresései: a király, - élet-halál ura - teljesen rült.

Nehéz lenne megmondani ma, hogy milyen jelleg lelki baj-
ban szenvedett az ifjú, de a legtöbben megegyeznek abban,
hogy skizofréniában , amelynek jelei egyre jobban mutatkoz-
tak rajta ahogyan trónra került, mindössze 17 évesen.

Ekkor kijelentette, hogy most egy évig mindenki hagyja is
békén az uralkodással, mert űki akarja magát tombolniö és
utazgatni kíván Európában.

Az Udvar ezt nyugtázta és hogy ne okozzon utazgatásai köz-
ben viselkedésével helyrehozhatatlan károkat az európai kirá-
lyi Udvarokban egy kísér szárnyai alatt, akinek feladata az
volt, hogy titkolja a dolgok állását és eltüntesse a király rüle-
tére utaló esetleges nyomokat- el is indult az ifjú a nagy uta-
zásra.

Ez az utazás volt az amely meghatározta további életét és fel-
dúlta a királyság békéjét, mert ekkor találkozott a német or-
vossal, Struensee-vel, akit hamarosan kineveznek a király
utazó orvosának miután kiderül, hogy Struensee nemcsak ké-
pes kezelni a király dühkitöréseit, de mire Anglia, Franciaor-
szág, Hollandia és Németország meglátogatása után visszatért

vele Dániába, a király már barátjának tekintette és egyre job-
ban köt dött hozzá.

Nem világos, hogy Struensee hogyan és mit gondolt magá-
ban, egyszer karrierista volt-e, vagy felismerve azt a hatal-
mat amit a király felett gyakorolt úgy gondolta, hogy ezt má-
sok javára fordítja és megreformál egy elöregedett intézményt
a Felvilágosodás szellemében. Akárhogyan is állt a dolog, de
az utazás után felolvasóként a király mellett maradt és egyre
nélkülözhetetlenebbé vált számára. Ez alatt az id alatt már
egyre jobban a politikai hatalomra tört és végül a király- az
arisztokrácia legnagyobb megrökönyödéssre-, feloszlatta az
Államtanácsot és egyetlen minisztert nevezett ki, ki mást,
mint legjobb barátját és orvosát, Struensee-t.

Struensee azt ezt követ két évben korlátlan hatalommal fel-
ruházva olyan reformokat vezetett be amelyekel egy korhadó
intézményt a haladás zászlóshajójává tett.

Bevezette a sajtószabadságot, megreformálta a közigazgatást,
elbocsátotta azokat a hivatalnokokat akik nem értettek a mun-
kájukhoz és elrendelte, hogy a hivatalok betöltésénél els dle-
ges szempont a tehetség és hozzáértés legyen a származás
helyett.

Megszüntette a monopóliumokat és engedélyezte az importot.
Megreformálta a szegényházakat, a dologházakat, eltüntette a
törvényi különbséget a házasságból született és a
šörvénytelenö gyerekek között és létrehozott egy alapítványt
ahol a űmegesetö lányok egy kosárban elhelyezhették a nem-
kívánatos szerelemgyerekeket.

Szabályozta, hogy a jobbágyoknak hány napot kell dolgozni-
uk a földesúr földjén, hogy több idejük maradjon a saját föld-
jüket m velni és elutasította a röghöz kötést. Se szeri se szá-
ma az emberközpontú rendeleteinek miközben még arra is
kiterjedt a figyelme, hogy kötelezze a nagyvárosokat arra,
hogy utcáikat számmal lássák el, hogy ez segítse a tájékozó-
dást.

Struensee- modern szemmel nézve- mégsem volt igazán nagy
politikus. Ahogyan egyre nagyobb hatalomra tett szert, sosem
gondolt arra, hogy olyan évszázados érdekekbe vág bele, az
arisztokrácia érdekeibe amely- ha nincsenek barátai és elköte-
lezett hívei- nem maradhat megbosszulatlanul.

Mogorva ember hírében állt. Mivel nem beszélt dánul sem, az
emberek már ezért sem szerették és még azok sem tudták
igazán megkedvelni akiknek érdekében végrehajtott politikai
tetteit. A két éves űuralkodásaö alatt kiadott rendeletei még
nem váltak valósággá, inkább csak papíron léteztek és azok
akiknek az érdekében megszülettek ezek a rendeletek még
nem élvezték a gyümölcsöket.

A hatalomhoz vezet út alatt egyre jobban igazi diktátorrá vált és ekkor bekövetkezett a vég: még a sajtószabadságot is amit vezetett be ellene fordították az ellenségei és el álltak a váddal: Struensee-nek és a királynénak viszonya van. A fővárost elborították a vádaskodó írások, gyalázza a királynét és Struensee-t. Ez volt a vég kezdete.

Most következik majd a történet zaftosabb része. :)

Ez úgy kapcsolódik Hørsholmhoz, hogy az itteni kastélyt azért hanyagolta el és bontatta le végül a királyi család az események után, mert úgy hírlett, hogy ez volt a helyszíne a királyné és Struensee titkos együttléteinek.

Talán azzal kezdeném, hogy kételkedni abban, hogy az említett szerelmi viszony valóban fennállt a királyné és Struensee között szinte eretnokségnek számítana Dániában. A jó nép ragaszkodik ahhoz, hogy Struensee-nek és a királynénak viszonya volt és talán azért ragaszkodik ehhez az állásponthoz, mert a szerelem az utolsó kellék ahhoz, hogy minden együtt legyen egy romantikus történethez amit újra és újra el lehet mesélni=a hatalom, a hatalomság, a harc, a szerelem és a tragédia. Amit az angoloknak a Tudorok, és főleg VIII. Henrik viharos házasságainak története jelenti, azt jelenti a dánoknak Struensee és a királyné románcja.

De maradjunk a tényeknél: a külföldi források, elsősorban a német és angol források egészen másképpen látják azt a viszonyt ami összekötötte a királynét és Struenseet. Az angolok egyenesen az üldözött ártatlanságot látják a királynében, de erre meg is van minden okuk, hiszen a királyné, Caroline Mathilde a walesi herceg lánya, III. György angol király testvére volt.

Mivel édesapja még a kislány születése előtt meghalt és édesanyja visszavonult az Udvarból, Caroline Mathilde nem igazán ismerte az udvari élet intrikáit és buktatóit amikor 15 évesen elindult Dániába, hogy ott királyné legyen. A félíg még gyermek leány 16. születésnapján tartották meg az esküvőt a 17 éves királlyal akit már egyre jobban kiütözték öröksége jelei.

Ezzel Caroline Mathilde az ország első asszonya lett, amit minden bizonnyal zokon vett az az asszony aki Caroline Mathilde megjelenéséig betöltötte ezt a pozíciót, nevezetesen a király mostohaanyja, az özvegy Juliane Marie királyné. Juliane azonnal ki is mutatta ellenszenvét az új királynéval szemben amikor elrendelte, hogy csak szerény ünnepséget rendezzenek az esküvő tiszteletére. Juliane ugyanis legalább olyan őszinteségű volt, mint a magyar történelemben ismert Zsófia főhercegné, Ferenc József anyja. Caroline Mathilde viszont nem vette szigorúan az Udvari etikettet, természetesen viselkedett és tapasztalatlan kislányként hamar elszigetelődött az Udvarnál.

Királynéi tekintélye nem volt, annál is inkább, mert mindenki tudta, hogy férje, az ifjú király leginkább bordélyokban, vagy a szeretőjével, a sűcsizmás ragadványnevet Cathrine-nal mulatott az időt.

Caroline Mathilde-t, a fiatalasszonyt a kezdetekben udvarmesterné próbálta megóvni attól, hogy mindent megtudjon a király viselkedéséről, és olyan távol próbálta tartani Caroline-t a királytól, amennyire csak tudta.

, akit elszántan igyekezett megóvni udvarmesternéje a szörnyű valóságtól? Természetes és mesterkéletlen fellépése szinte megütközést keltett az Udvarban amit azzal tetézt, hogy

nagyon szeretett a szabadban tartózkodni és jó lovasként elnyben részesítette a férfiruhát ha kilovagolt, nem kívánva semmi sleet, vagy uszályt maga után húzni, ha vágta. Ezzel már önmagában vétett a merev udvari etikett ellen. Németül, franciául és olaszul beszélt és nagyon szép énekhangja volt amit énektanulással még csengőbbé tett. Szépnek ugyan nem lehetett mondani, és a filmben tő alakító gyönyörű színésznőnél jóval gömbölyűbb is volt, de tele volt élettel és így joggal mondhatták bájosnak. Külsejére azt lehetne mondani, hogy elég bájos volt ahhoz, hogy magára vonja a nők kritikusi tekintetét és foglyul ejtse a férfiakét.

Caroline Mathilde nem érezte jól magát az Udvarban és amikor udvarmesterné jének kénytelen-kelletlen távoznia kellett a környezetéből jószereivel teljesen egyedül maradt.

Struensee átlátva a királyné helyzetét figyelmeztette a királyt, hogy bánjon tisztelettel Caroline-vel és a hatalomhoz vezető útján Caroline természetes szövetségese lett, hiszen az özvegy Juliane királyné körül csoportosultak mindazok akik gyilkolták Struenseet, a felkapaszkodott senkit. Juliane-val szemben Struensee a fiatal királynét támogatta és Struensee kivívta a fiatal nőt számára azt a tiszteletet az Udvarnál ami az ország első asszonyának járt Juliane ellenében.

Caroline Mathilde nyilván nagyon hálás volt azért amit Struensee tett érte, bizalmas viszonyban voltak, de még mindig ott a kérdés: volt-e valójában szerelmi viszonyuk, elhálták-e a dolgot?

Struensee jóval idősebb volt a királynénál és egyre jobban elhízott, külseje igazán nem emlékeztetett a daliás Mads Mikkelsen-ére, aki a filmben őt alakítja és Struensee nem volt hülye: pontosan tudta, hogy milyen kockázatot vállal egy ilyen viszonyal. Ennek ellenére nem lehetetlen, hogy beleszeretett a királynéba és igaz a pletyka, mely szerint közös gyermekük született, egy kislány, akinek bár a király sajátjának ismert el, de ennek ellenére, a közhit makacsul Struensee-t jelölte meg apaként. De ha valóban volt szerelmi viszonyuk akkor hol vannak a tanúk? Vannak-e bizonyítékok arra, hogy el is hálták a kétségtelen szimpátiára alapuló érdekszövetséget?

Ezekkel a kérdésekkel a Hørsholmhoz kapcsolódó végzetes szerelmi történet végéhez értünk.

1772. év január 17.-e az év legszerencsétlenebb napja volt Koppenhágában. Erről a nappalról úgy emlékezik meg emlékirataiban a kor egyik tanúja Benedicte Arnesen-Kall, hogy azoknak a gyerekeknek a születése napját akik ezen a napon születtek, vagy néhány órával előbbre, vagy későbbre tolták a bejegyzésnél, nehogy ezen a szerencsétlen napon kelljen születésnapjukat ünnepelni.

Pedig az ezt megelőző nap estéje a szezon első álarcsbáljával még a vidámság jegyében telt el. A bál résztvevői dominó köpenyben, egy fekete, bár, csuklyás köpenyben jelentek meg az Udvari Színházban és nyugodtan és boldogan táncolták át az estét. Közük volt a királyné és Struensee is akiket néhány órával később már rizetbe vettek ellenségeik. Palotaforradalom játszódott le a fővárosban, az elégedetlen tisztek, akik állásukat veszítették amikor Struensee felozlatta a királyi gárdát engedelmessékedtek a parancsnak amely utasítást adott Struensee elfogására, bár a parancs nem viselte magán a királyi kézjegyet.

Ekkor lépett akcióba az elszánt Juliane királyné és fiával, a király féltettvérével együtt kora reggel ágyában lepték meg a királyt és addig nem távoztak tőle, míg el nem érték, hogy mindent aláírjon amit akartak. Ezzel Struensee és a királyné sorsa megpecsételődött. Struensee a király támogatása nélkül senki és semmi volt, hatalmának buborékja szétpattant és ott állt kiszolgáltatva ellenségeinek. Az ellenségei pedig sokan voltak. A nép sem szerette, felforgatót láttak benne aki átlépve a rendet egyszer polgár létére olyan magasságokba tört ahol nem volt semmi keresnivalója. Azok, akiket elbocsátott állásukból és félreállított most elégedetten nyugtázták a fejleményeket.

Nem világos, hogy Struenseet megkínózták-e, mert nem maradt fel dokumentum ezzel kapcsolatban, de az eseményeket követő kirakatperben kicsikart vallomása, melyben mindent beismert, erős gyanút hagy bennünk erre vonatkozóan. A királyné élete végéig meg volt győződve arról, hogy Struenseet megkínózták. Struensee aláírása mindenesetre a börtönapok alatt arra a kézjegyre emlékeztet amivel akkor látott el dokumentumokat amikor egy lovasbalesetben eltörte a kezét.

Bár nyilvánvaló, hogy Struenseet első sorban nem a királynéhoz fűződő bizalmas viszonya, hanem a politikai tevékenysége miatt akarták megbüntetni a konzervatívok, de a jó népetől kellett játszaniuk, hogy a bírák a jó erkölcs nevében hoznak ítéletet és bizonyítani kellett a házasságtörést is. Nem akadt azonban olyan ember, olyan tanú, aki a saját szemével győződhetett volna meg Caroline Mathilde és Struensee intim együttlétéről. Elvették ekkor a közvetett bizonyítékokat: egy díszes harisnyakötőt amelyet állítólag Struensee-től kapott a királyné ajándékba. (Ez a harisnyakötő máig is látható kiállításokon) Csakhogy Struensee volt annyira bárdolatlan, akiről feltételezhető, hogy képes ajándékba adni harisnyakötőt egy férjes asszonynak. Egy szobalány azt vallotta, hogy a királyné ágyánál jén félreérthetetlen nyomok árulkodtak éjszakai együttlétéről. A legparádésabb pedig az a vallomás volt amit mintha egyenesen egy mesekönyvből léptettek volna el: egy szobalány gyanakodott, hogy a királynét valaki meglátogatta éjszaka, ezért lisztel (!) szórta be a folyosót, hogy reggel megnézeze, vannak-e lábnyomok. Na de kérem, ha voltak lábnyomok akkor miért nem állt vele el akkor, miért kellett megvárnia vele amíg Struensee megbukik...

Bennem mégis felmerült a gyanú, hogy talán mégis volt olyan ember aki tanúja lehetett a királyné és Struensee szerelmének, de ez az ember nem tanúskodott a perben, mert ha volt is ilyen ember akkor az a királyi család tagja lehetett. A királyi család ugyanis szentül meg volt győződve arról, hogy a királyné viszonyt folytatott Struensee-vel amit az is bizonyít, hogy nyári kastélyukat amelyet kapcsolatba hoztak Struensee és a királyné intim együttlétéivel soha többet nem látogatták és a kastélyt lebontották.

De miért is kockáztatta volna a királyné és Struensee a rajtakapást? Ha együtt akartak lenni akkor erre adódott számtalan alkalmuk amikor együtt kilovagoltak, miért is kellett volna a szemfüles szolgák, Juliane királyné kémeinek személtetést tenniük.

De maradjunk a pernél: ahogyan kicsikarták Struensee-ből a vallomást, elvették a fogságban tartott királynét, aki tanácsadó nélkül nézett farkasszemet a vallatóival. Lobogtatták el tőle a papírt, Struensee már mindent beismert, ismerjen be is mindent. Caroline Mathilde szörny helyzetbe került, ekkora kislányát már elvették tőle, csak a kislánya volt még mellette.

Mindent tagadott, de ekkor meglebegtették el tte azt a szörny lehet séget, hogy amennyiben amit mond nem egyezik azzal amit Struensee vallott, vagyis Struensee hazudik és a királyné mond igazat, vagyis nem volt viszonyuk akkor kíváncsisággal csikarják majd ki Struensee-ből a igazságot. Caroline Mathilde menteni akarta Struensee-t és mindent aláírt. Aztán rájött, hogy csapdába csalták és visszavonta a vallomását.

Végül megszületett az ítélet: Struensee-t és barátját, Enevold Brandt-ot halálra ítélték felségsértésért. Struensee-t azért, mert kisajátította magának a király hatalmát és ezzel megsértette az ország alaptörvényét, a Kongelov-t amely minden hatalmat a király kezébe helyezte aki csak Istennek felel s tetteiért. (Megjegyzendő, hogy a dán Kongelov az egyetlen európai alkotmány amely lefekteti az abszolutizmus alapelveit). A dolog pikantériája csak az, hogy a Kongelov nem rendelkezik olyan esetre amikor a király mentálisan beteg és alkalmatlan az uralkodásra. Enevold Brandt grófot, egy régi arisztokrata család sarját ez alapján nehezebb volt elítélni, mint Struensee-t. A felségsértést végül azzal húzzák rá, hogy Brandt egyszer egy játékos dulakodás közben, megharapta a király ujját....

Enevold Brandt gróf az utolsó percig reménykedett abban, hogy befolyásos családja el tudja majd intézni, hogy az ítéletet, amely f vesztésre szól, ne hajtsák végre. Édesanyjának azt írta a börtönből, hogy édesanyja, (egy olyan emberre, mint) csak nem haragudhat sokáig. Nem gondolta volna, hogy édesanyjának nem lesz már alkalma neki megbocsátania.

A kegyetlen ítéletet a nép üdvére és okulására végrehajtották Struensee-n és Brandt-on. A város 70 ezres lakosságából 30 ezren voltak kíváncsiak az eseményre. Struensee-vel nem bírt a bakó elszörre, csak harmadszorra mutathatta be a fejét a tömegnek. Testét feldarabolták és fejével együtt közszemlére tették: Európa pedig elszörnyedt ezen a barbár kivegzésen. Enevold Brandt gróf címerét összetörték. Ez történt a karrierje alatt gróffá avanszált Struensee címerével is. Struensee ugyanis, aki a nép emberének tartotta magát, karrierje csúcsán elfogadta a grófi címet amit a király ajándékozott neki.

De mi történt a királynéval? A választ t alá hozták ugyan a bírúk és elvették t le a gyermekeit is, de hirtelen akadályba ütközött a bosszúsomjas Udvar élén Juliane királynéval, olyan akadályba amely gyorsan és hatékonyan oltotta el a bosszúvágyukat. Ezt az akadályt úgy hívták, hogy III. György angol király, a királyné szeretett bátyja, aki Caroline Mathilde életében egyben az apát is jelentette, mert Caroline volt a legkisebb családjában a kilenc gyermek közül. Imádott bátyja pedig nem késlekedett válasz nélkül hagyni azt a levelet amelyben a királyné leírja kétségbeesett helyzetét és úgy ír alá, hogy " szerencsétlen hűgöd ".

III. György ekkor gyorsan leírta a VIII. Henrik-kel példázódó koppenhágai Udvar, készenlétebe helyeztetni az angol flottát és kijelenti, hogy ha a testvéréhez csak egyetlen hajó szála is meggörbül, akkor a földig ágyúztatja egész Koppenhágát. Nos, ez hatott!

A királyné végül egy angol hajón elhagyhatta Dániát és korai haláláig német földön élt. Gyermekeit soha többé nem láthatta viszont. Mindössze 24 éves volt amikor meghalt egy lázas betegségben, minden bizonnyal skarlátban és ezért azok a kétségbeesett tervek amik arra irányultak volna, hogy visszatérjen és a fia nevében régensként átvegye a hatalmat, halálával értelmüket veszítették.

Struensee halálával pedig maga a régi, évszázados rend állt vissza. A királyt további uralkodása alatt befolyásuk alatt tartották azok akik ezért Struensee-t elítélték. Nekik ugyanis nem azzal volt bajuk, hogy a királynak kegyencei voltak, vagy, hogy befolyásolható volt. Számukra az volt minden baj oka, hogy olyan ember befolyásolta a király döntéseit akit erre nem jogosított fel a származása. Ha közülük való tette ugyanezt, az más megítélés alá esett.

De Struensee reformjait, rendeleteit szépen sorban, az elkövetkez 50-100 évben bevezették. Struensee ugyanis nem az egyetlen ember volt aki változásokat szeretett volna és annak az arisztokráciának a sorában amely olyan kegyetlenül elbánt Struensee-vel támogatókat is találhatott volna, ha kinyújtja feléjük a kezét. De Struensee vakon bízott abban, hogy nincs senkire szüksége ahhoz, hogy mindent elérjen amit akar és itt követte el a végzetes hibát. Diktátor lett beléle és közben elfelejtkezett arról, hogy hatalmát csak szerencse folytán, egy rülettől kapta aki ezt bármikor visszaveheti t le. De mi a király végszava ebben a történetben?

Nem sok írás maradt ránk a királytól, de szívesen rajzolt és egyik rajza alá azt írta, hogy nem kívánta Struensee és Brandt halálát, de Juliane és fia ragaszkodtak hozzá....

Ezzel ér véget a történet=egy rendkívüli ember története és egy olyan szerelem története amely megváltoztatott egy egész országot.

